

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Онопрієнко Дмитро Олександрович
аспірант,

Державний університет «Київський авіаційний інститут»
ORCID: 0000-0002-9473-4464
dimagibkiy@ukr.net

У статті розкриті сутність і зміст теоретико-методичного підходу до оцінювання потенціалу підприємств аграрного сектору економіки в умовах циркулярної економіки. Визначені структурні складові потенціалу підприємства, а також модель його оцінювання. Запропонована система показників, що характеризують стан структурних елементів потенціалу та здійснений аналіз їх динаміки у 2019–2023 роках. Надана порівняльна характеристика потенціалів досліджуваних підприємств за вказаний період. Запропоновано математичний апарат визначення інтегральних показників структурних, функціональних та загального потенціалу підприємства, що забезпечує можливість надавати кількісні і якісні характеристики потенціалів підприємств агропромислового сектору економіки, необхідні для оцінки подальшого їх розвитку.

Ключові слова: потенціал підприємства, структурний потенціал підприємства, функціональний потенціал підприємства, інтегральний потенціал підприємства, показники оцінки потенціалу підприємства.

DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2024.4.6>

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В останні десятиліття у зв'язку зі зростанням процесів глобалізації спостерігається постійне зростання конкуренції в усіх секторах економіки [2]. Крім того, зростання ризиків і рівня невизначеності ведення бізнесу в національній економіці в останні роки викликають необхідність постійної адаптації підприємств до умов зовнішнього середовища, що потребує постійного підтримання їх конкурентоспроможності на належному рівні. В умовах циркулярної економіки це має стати ключовим інструментом досягнення цілей сталого розвитку підприємств на засадах підвищення ефективності реалізації їх потенціалів. Відповідно зростає потреба в постійному підвищенні ефективності управління потенціалом підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Серед наукових праць, присвячених дослідженню різних аспектів потенціалу підприємства можна виділити роботи таких зарубіжних і вітчизняних дослідників, як І. Ансофф, П. Грант, Р. Друккер, Д. Пенг, О.В. Арєф'єва, О.В. Герега, І.З. Должанський, С.О. Іщук Н.С. Краснокутська, В.П. Лисяков, В.М. Мосін, Д.М. Крук, О.І. Олексюк, О.Й. Плікус, В.М. Свободін, Д.А. Черніков, Д.К. Шевченко. Аналіз наукових праць і публікацій вказаних та інших дослідників показав, що єдиного підходу до оцінювання потенціалу підприємства не існує. При цьому в наукових працях і публікаціях особливості оцінювання потенціалу підприємства в умовах циркулярної економіки взагалі не розглядаються.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існуючі наукові роботи і публікації з вказаної проблематики зазвичай присвячені оцінюванню окремих аспектів потенціалу чи одного з його функціональних елементів [5, с. 124–146; 7; 9, с. 101–105]. Усе це підтверджує необхідність подальшого наукового дослідження даної проблеми.

Метою статті є розробка комплексного теоретико-методичного підходу до оцінювання потенціалу підприємств аграрного сектору економіки в умовах циркулярної економіки.

Результати дослідження. За умови динамічних змін зовнішнього середовища управління потенціалом підприємства (яке являє собою комплексне поєднання бачення суб'єктів управління (власників, керівництва, менеджерів, персоналу і об'єктів управління при використанні потенціалу, а саме: виробничих витрат, адміністративних витрат, витрат на збут, фінансових та інших витрат [4, с. 16]) виступає необхідною умовою його діяльності та розвитку. Одним із ключових етапів цього управління є оцінка потенціалу підприємства, яка дозволяє дослідити його поточний стан і здатність до стратегічного розвитку. Теоретико-методичний підхід до оцінювання потенціалу аграрних підприємств базується на сукупності обґрунтованих показників, що характеризують специфіку кожної з його складових. Відповідно до цього підходу під оцінкою потенціалу підприємства розуміється визначення величини і стану фінансово-економічних, техніко-технологічних, людських і організаційних ресурсів, якими володіє і розпоряджається підприємство, та економічного результату їх ефективного використання.

Оцінювання загального потенціалу підприємства передбачає певний алгоритм дій (рис. 1), який у загальному вигляді включає:

- визначення структурних елементів (потенціалів) загального потенціалу підприємства;
- визначення функціональних потенціалів підприємства;
- визначення системи показників, що характеризують стан структурних елементів загального потенціалу підприємства;

– аналіз динаміки показників кожного із структурних елементів загального потенціалу підприємства за визначений період;

– створення моделей визначення інтегральних показників структурних, функціональних і загального потенціалу підприємства;

– визначення інтегральних показників потенціалів структурних, функціональних і загального потенціалу підприємства.

На основі раніше проведеного аналізу визначаємо структурні елементи (структурні потенціали) загального потенціалу підприємства у складі: виробничого потенціалу, фінансового потенціалу, техніко-технологічного потенціалу організаційного потенціалу, трудового потенціалу, інноваційного потенціалу та збутового потенціалу (рис. 1). Функціональні потенціали складаються з окремих структурних потенціалів (рис. 2), і є узагальнюючими функціональними складовими загального потенціалу. До них відносяться основний потенціал, забезпечуючий потенціал і ринковий потенціал. На нашу думку, застосування системи показників, що різнобічно характеризують

структурні елементи потенціалу, представлених в структурно-логічній моделі оцінки структурних і функціональних потенціалів підприємства (рис. 2) дозволяє повною мірою оцінити наявний стан інтегрального потенціалу підприємства.

З метою дослідження цих показників ми обрали п'ять провідних підприємств аграрного сектору економіки, а саме: ТОВ «Кернел-ТРЕЙД», ПрАТ «МХП», ТОВ СП «Нібулон», ТОВ «АСТАРТА» і ТОВ «Волинь-зерно-продукт», сукупна доля яких у виробництві продукції сільського господарства в цілому по країні у 2019–2025 роках становила понад 35 %.

Відповідно до запропонованого підходу розглянемо найважливіші, на нашу думку, з визначених показників, базуючись на фінансовій звітності зазначених підприємств [11; 12; 13; 14; 15]. Так, показники оцінки виробничого та фінансового потенціалів які в сукупності характеризують основний потенціал підприємства, відображають масштаби його діяльності, загальний рівень ефективності функціонування та конкурентоспроможності.

Рисунок 1 – Методичний підхід до оцінювання потенціалу підприємств аграрного сектору економіки
Джерело: розроблено автором з використанням [1, с. 253–254; 3, с. 81–828, с. 290–291; 10, с. 181–182]

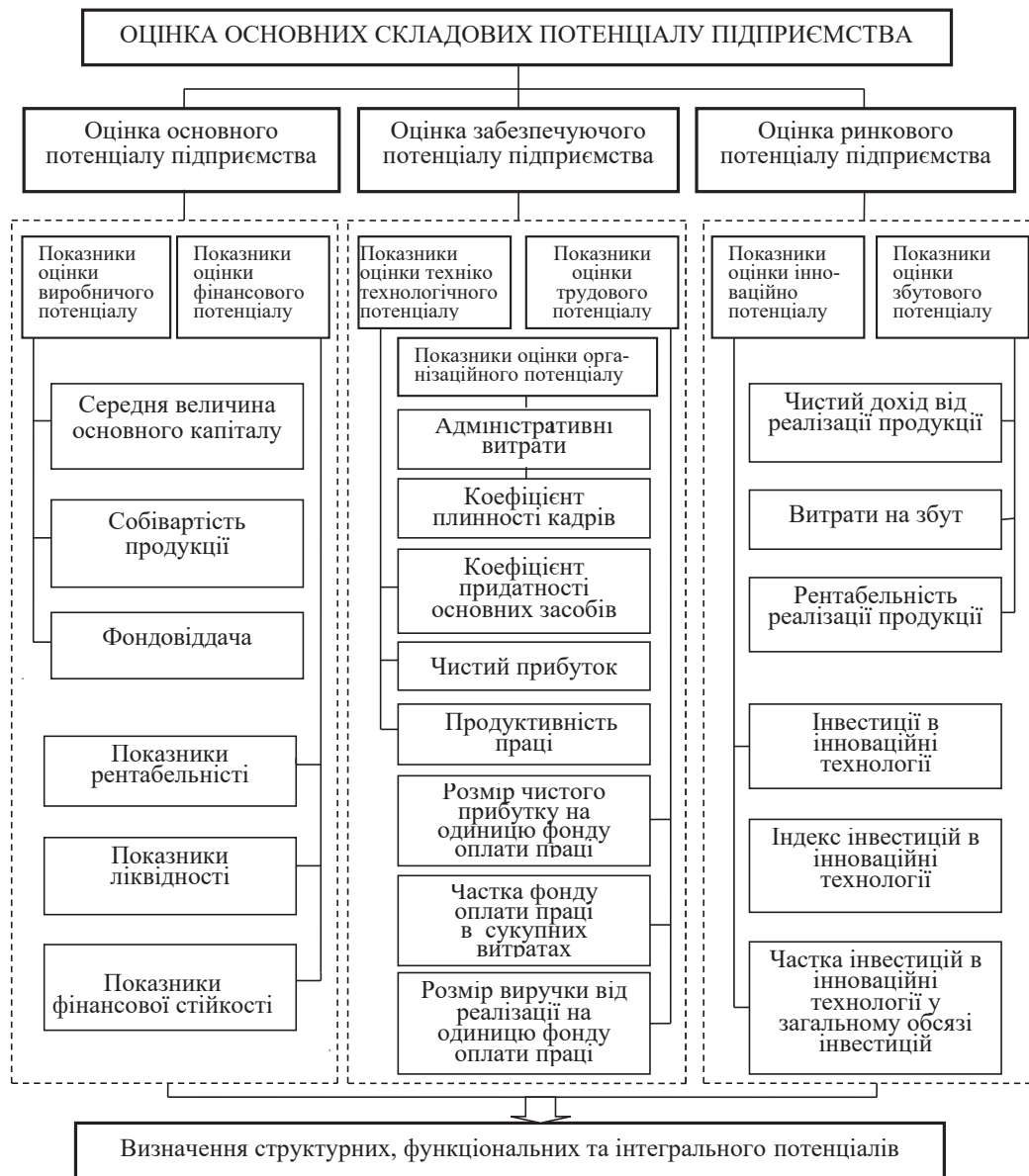

Рисунок 2 – Модель оцінки структурних, функціональних й інтегрального потенціалів підприємства

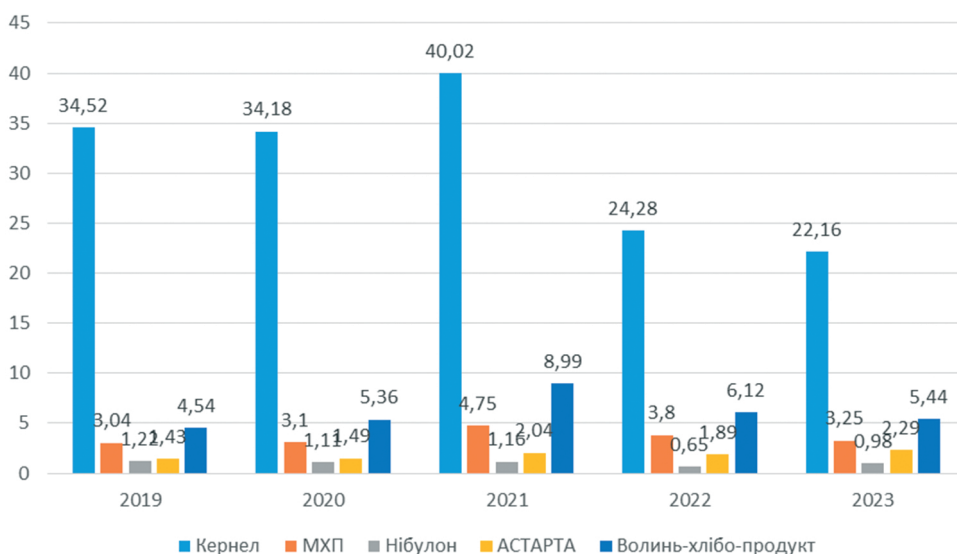

Рисунок 3 – Динаміка фондовіддачі досліджуваних підприємств у 2019–2023 роках, грн

Вартість виробництва продукції підприємства є одним із показників, який в найбільшій мірі характеризує його виробничий потенціал. У цілому динаміка виробництва продукції на досліджуваних підприємствах у 2019–2023 роках була неоднозначною. На агропідприємствах ТОВ СП «Нібулон» і ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» через військові дії і руйнування значної частини основних засобів компаній в Миколаївській і Одеській областях у 2022 році обсяг виробленої продукції скоротився порівняно з попереднім 2021 роком відповідно на 63 % і 40 %. При цьому ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» мало найбільші обсяги виробленої продукції (максимальні – 82 млрд грн у 2021 р., мінімальні – 48,3 млрд грн у 2023 р.). Слід відмітити суттєве (на 40 %) зростання виробництва продукції в ТОВ СП «Нібулон» вже у 2023 році порівняно з 2022 роком, що є ознакою швидкого відновлення потенціалу підприємства. Найкращу динаміку росту виробництва продукції, не зважаючи на військову агресію РФ, продемонстрували ТОВ «Волинь-зерно-продукт» і компанія «АСТАРТА», в яких вартість виробленої продукції з 2019 по 2023 рік зросла з 3,4 млрд грн до 6,1 млрд грн або на 79 % та з 11,6 млрд грн до 17,9 млрд грн або на 54 % відповідно.

За рівнем фондівддачі найефективнішою компанією у досліджуваній період було ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» (рис. 3). У 2022 році в усіх компаніях спостерігалось значне зниження фондівддачі. Найбільший рівень падіння був у ТОВ СП «Нібулон» (в 2,6 рази), найменший – у компанії «АСТАРТА» (на 7,9 %). У 2023 році в більшості компаній (ТОВ «Кернел-ТРЕЙД», ПрАТ «МХП», ТОВ «Волинь-зерно-продукт») зниження рівня фондівддачі суттєво сповільнилось, а в компаніях ТОВ СП «Нібулон» і «АСТАРТА» фондівддача значно зросла: відповідно на 51 % і 21 %. При цьому фондівддача в компанії «АСТАРТА» у 2023 році досягла найвищого рівня за весь досліджуваний період.

У цілому, аналіз основних показників виробничого потенціалу досліджуваних підприємств показав: за масштабами виробництва найбільшою компанією є «Кернел-ТРЕЙД», при цьому найкращу динаміку росту виробництва продукції мають ТОВ «Волинь-зерно-продукт» і компанія «АСТАРТА»; найефективнішою компанією за показником фондівддачі є ТОВ «Кернел-ТРЕЙД»; найстабільнішими компаніями за всіма показниками є ПрАТ «МХП» і «АСТАРТА»; в компаніях ТОВ СП «Нібулон» і «Кернел-ТРЕЙД» значне зниження обсягів виробництва і фондівддачі пов'язано, в першу чергу, з руйнуванням значної частини їх основних засобів у 2022 році.

Рентабельність виробництва є одним із ключових чинників формування фінансового потенціалу підприємства та ефективності його діяльності в цілому. Серед досліджуваних підприємств найвищі показники рентабельності виробництва продемонструвала компанія «АСТАРТА», які суттєво перевищують середньогалузевий рівень рентабельності і мають стійкий тренд до зростання. Стабільно високий рівень рентабельності виробництва був у ПрАТ «МХП», що пов'язано з високим рівнем доданої вартості продукції підприємства. В компанії ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» рівень рентабельності

виробництва зріс у несприятливих 2022 і 2023 роках відповідно у 2 і 6 рази порівняно з попередніми роками. Найнижчою серед досліджуваних підприємств і нижчою за середньогалузевий рівень протягом всього досліджуваного періоду була рентабельність виробництва в ТОВ СП «Нібулон» і ТОВ «Волинь-зерно-продукт».

Динаміка рентабельності капіталу досліджуваних підприємств далеко не однозначна. У цілому сумарна рентабельність за п'ять років в усіх компаніях (крім ТОВ СП «Нібулон», яка отримала у 2022 році – 22,3 % рентабельності капіталу при середній рентабельності в інші роки 2,7 %) є позитивною. Найкращі показники рентабельності капіталу належать компаніям «АСТАРТА» і ТОВ «Волинь-зерно-продукт», що мають позитивні результати протягом усіх п'яти років.

За значеннями коефіцієнта покриття, який по суті є індикатором рівня забезпечення стабільності фінансового потенціалу у поточному періоді, досліджувані підприємства чітко поділилися на дві групи: підприємства з високим рівнем забезпечення поточної ліквідності і підприємства з низьким рівнем поточної ліквідності. До першої групи відносяться ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» і «АСТАРТА», в яких коефіцієнт покриття протягом усіх п'яти років знаходиться в межах нормативного значення і навіть вище (так, в компанії «АСТАРТА» в 2020–2023 роках він знаходився в межах 3,21–3,44). На інших досліджуваних підприємствах коефіцієнт покриття був значно нижчим за нормативне значення і коливався в межах 0,24–0,84.

Відповідно до нормативу оцінювання фінансової незалежності підприємства оптимальні показники коефіцієнта фінансової автономії на кінець 2023 року мали компанії «АСТАРТА» і ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» (0,7 і 0,54 відповідно).

На основі аналізу основних показників фінансового потенціалу підприємств аграрного сектору економіки можна зробити такі висновки: не зважаючи на вкрай несприятливі умови ведення господарської діяльності у 2022–2023 роках, досліджувані підприємства у цілому втримали довоєнний рівень фінансового потенціалу; найвищі показники рентабельності виробництва і капіталу продемонструвала компанія «АСТАРТА», що мають стійкий тренд до зростання; стабільно високий рівень рентабельності виробництва був у ПрАТ «МХП», що пов'язано з високим рівнем доданої вартості продукції підприємства; високий рівень поточної ліквідності протягом усіх п'яти років мали ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» і «АСТАРТА», на інших досліджуваних підприємствах коефіцієнт покриття був значно нижчим за нормативне значення; оптимальні показники коефіцієнта фінансової автономії на кінець 2023 року мали лише дві компанії: «АСТАРТА» і ТОВ «Кернел-ТРЕЙД»; компанії ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» і ТОВ СП «Нібулон» продемонстрували високу стійкість і здатність до відродження фінансового потенціалу.

Техніко-технологічний, організаційний і трудовий потенціали, як складові забезпечуючого потенціалу, мають створювати сприятливі умови для ефективного реалізації двох інших функціональних потенціалів підприємства: основного і ринкового. Серед показників тех-

ніко-технологічного потенціалу, що комплексно характеризують технічний рівень, продуктивність та ефективність діяльності підприємства вагоме місце посідають коефіцієнт продуктивності праці та чистий прибуток.

Продуктивність праці на всіх досліджуваних підприємствах значно перевищувала її середньогалузевий рівень, який за даними Державної служби статистики становив у 2019 і 2020 роках відповідно 928,6 тис. грн. і 857,2 тис. грн. [13] Це свідчить про порівняно високий на цих підприємствах рівень техно-технологічного потенціалу. Найвищий рівень продуктивності праці спостерігався в ТОВ СП «Нібулон», ТОВ «Волинь-зерно-продукт» і ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» (рис. 4), який у середньому в досліджуваному періоді становив 6,6 млн. грн., 6,3 млн. грн. і 5,9 млн. грн. відповідно. При цьому єдиний низхідний тренд динаміки продуктивності праці продемонструвала саме компанія «Нібулон», що пов'язано, як вже відмічалось, з військовими діями, блокуванням використання і втратою компанією значної частини основних засобів. Не зважаючи на падіння продуктивності праці в 2022 році порівняно з попереднім роком в компанії ТОВ СП «Нібулон» майже вдвічі з 7,3 млн. грн. до 3,7 млн. грн., вже в наступному 2023 році вона відновилась до 6,1 млн. грн. Найнижчий показник продуктивності праці був у компанії ПрАТ «МХП», яка при цьому продемонструвала стійкий тренд до її зростання (з 1,28 млн. грн. у 2019 році до 1,88 млн. грн. у 2023 році).

Оцінка прибутковості досліджуваних підприємств також показала, переважно позитивні результати їх діяльності за п'ять років. Підприємства мали такі сукупні розміри згенерованого чистого прибутку за цей період: ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» – 9,8 млрд. грн., «АСТАРТА» – 6,7 млрд. грн., ПрАТ «МХП» – 1,5 млрд. грн., ТОВ «Волинь-зерно-продукт» – 1,1 млрд. грн. Проте слід відмітити нестабільність отримання основних фінансових результатів діяльності ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» і, особливо, ПрАТ «МХП». ТОВ СП «Нібулон» – єдине підприємство, що має сукупні збитки в розмірі 4,6 млрд. грн., які викликані збитками, отриманими за результатами господарської діяльності 2022 року у розмірі 9,2 млрд. грн.

Внаслідок військової агресії РФ компанія втратила дві третини виробничого потенціалу. При цьому, вартість доставки однієї тони пшениці зросла в компанії з 12 дол. США у 2021 році до 150 дол. США у 2022 році [6].

Низький рівень плинності кадрів, як правило, створює додатковий синергетичний ефект підвищення організаційного потенціалу. Найкращий показник плинності кадрів за отриманими даними має ТОВ «Кернел-ТРЕЙД», в якому протягом усього досліджуваного періоду вона не виходила за межі 10 %, що в 2 рази нижче нормативу для підприємств аграрного сектору. При цьому за 5 років плинність персоналу в компанії знизилася на 5 %.

Ринковий потенціал підприємства відіграє визначальну роль в функціонуванні і розвитку загального (інтегрального) потенціалу підприємства, оскільки він, в кінцевому рахунку, забезпечує ефективність його реалізації. Складові ринкового потенціалу збутовий і інноваційний потенціали відповідно мають функції реалізації та забезпечення реалізації ринкового потенціалу.

Важливе значення для комплексної характеристики збутового потенціалу мають показники «чистий дохід від реалізації продукції», і «рентабельність продажів». Найбільші розміри чистого доходу протягом усього досліджуваного періоду демонструвало ТОВ «Кернел-ТРЕЙД», найменші – ТОВ «Волинь-зерно-продукт» (рис. 5). Найбільше падіння чистого доходу від реалізації продукції в абсолютних і відносних показниках порівняно з довоєнним 2021 роком спостерігалось у ТОВ СП «Нібулон», де обсяги реалізованої продукції зменшились з 40,6 млрд. грн. до 15,2 млрд. грн. у 2022 році і до 22,9 млрд. грн. у 2023 році. Значне падіння чистого доходу від реалізації продукції також мало ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» – з 85,8 млрд. грн. у 2021 році до млрд грн 67,9 у 2022 році і до 62,1 млрд. грн. у 2023 році або на 26,4 % і на 38,3 % відповідно. На 15,4 % відбулось зменшення реалізації продукції у 2022 році порівняно з 2021 роком і в ТОВ «Волинь-зерно-продукт». Водночас слід зазначити, що зменшення чистого доходу від реалізації продукції не вплинуло негативним чином на динаміку рентабельності продажів цих підприємств. Навпаки рентабельність продажів на них зросла, а в ТОВ

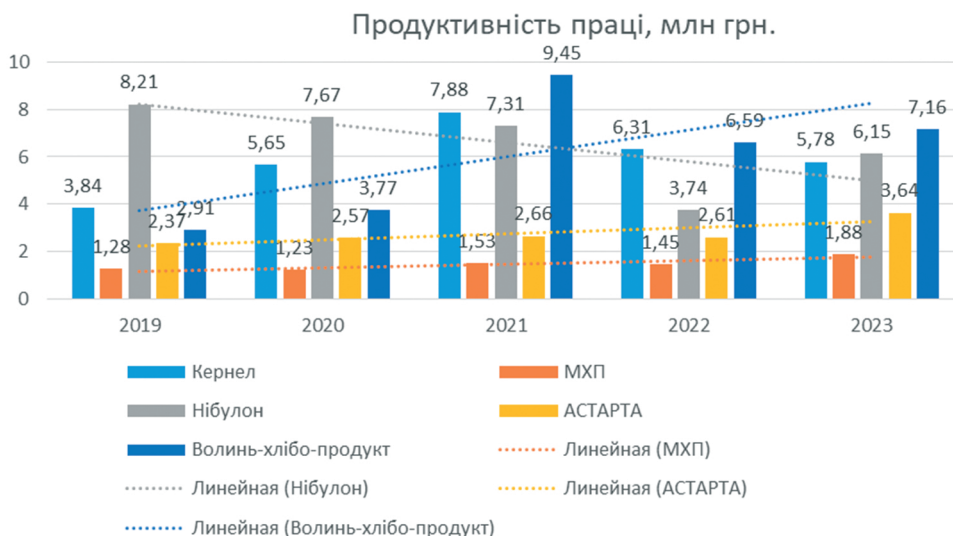

Рисунок 4 – Динаміка річної продуктивності праці на досліджуваних підприємствах у 2019–2023 роках

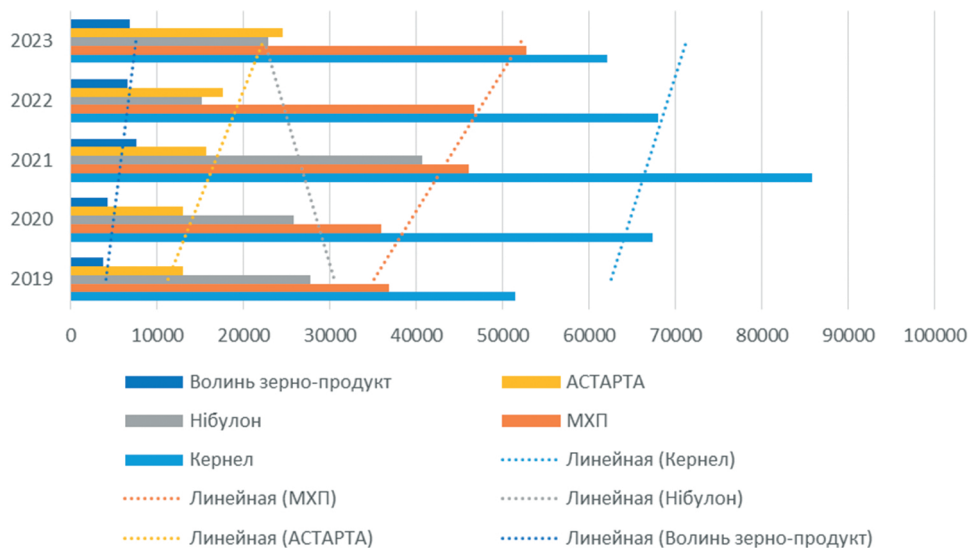

Рисунок 5 – Динаміка чистого доходу від реалізації продукції, на досліджуваних підприємствах аграрного сектору економіки у 2019–2023 роках (млн грн)

«Кернел-ТРЕЙД» зросла дуже суттєво: так, якщо середня рентабельність продажів компанії у 2019–2021 роках становила 9,7 % то у 2022–2023 роках вона зросла до 21,5 %.

Найвищий середньорічний рівень рентабельності (27 %) і доволі стабільну його динаміку протягом усього досліджуваного періоду демонструвала компанія «АСТАРТА». Слід зазначити, що порівняно більші витрати на збут у відносних й абсолютних показниках протягом усього досліджуваного періоду, які мали компанії «АСТАРТА», ПрАТ «МХП» і ТОВ «Кернел-ТРЕЙД» (середньорічні витрати на збут у відношенні до чистого доходу від реалізації продукції коливались в них в межах 6–10 %) позитивно відбилися на рентабельності їх продажів. Так, середній рівень рентабельності цих компаній за весь досліджуваний період склав 34,3 %, 16,9 % і 15 % відповідно, в той час як середньорічний рівень рентабельності ТОВ СП «Нібулон» і ТОВ «Волинь-зерно-продукт» становив відповідно 8,1 % і 9,2 %, де відносні середньорічні витрати на збут не перевищували 2 %.

Отже, збутовий потенціал усіх досліджуваних підприємств, виявився достатньо стійким. Більшу стабільність і навіть суттєве зростання продажів продемонстрували компанії ТОВ «Волинь-зерно-продукт», ПрАТ «МХП» і ТОВ «АСТАРТА» діяльність яких не зачепили або не суттєво зачепили бойові дії. Водночас рентабельність продажів показала майже пряму їх залежність від рівня витрат компаній на збут.

Головними показниками, що характеризують інноваційний потенціал підприємства, є інвестиції в інноваційні технології, індекс інвестицій в інноваційні технології та частка цих інвестицій у загальному обсязі інвестицій. Як свідчить аналіз лідерами інвестування в інноваційні технології серед аналізованих підприємств як в абсолютних, так і в відносних показниках є ПрАТ «МХП», ТОВ СП «Нібулон» (до повномасштабної агресії РФ) і ТОВ «АСТАРТА». Однією з ключових переваг діяльності МХП є масштабування передових технологій та інновацій у виробництво. При цьому 30 % цих інвестицій були

спрямовані на формування моделі циркулярної економіки. Компанія «АСТАРТА» продемонструвала найвищу динаміку росту інвестицій в інноваційні технології за досліджуваний період.

Характеристики окремих показників потенціалу досліджуваних підприємств дозволяють сформулювати достатньо повну картину його стану. Водночас такі результати не можуть бути використані в якості узагальнюючої оцінки потенціалу підприємств, яка дозволяє порівнювати між собою рівні реалізації потенціалів різних підприємств. Для усунення цього недоліку пропонується авторський підхід щодо оцінки загального потенціалу підприємства, в основі якого лежить розрахунок інтегральних показників потенціалів усіх рівнів, що були розглянуті нами, шляхом застосування мультиплікативної моделі за формулою середньої геометричної.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника виробничого потенціалу підприємства (ВП) має такий вигляд:

$$ВП = \sqrt[3]{СВОЗ \times СП \times ФВ}, \quad (1)$$

де, СВОЗ – середня величина основних засобів; СП – собівартість продукції; ФВ – фондовіддача.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника фінансового потенціалу підприємства (ФП) має вигляд:

$$ФП = \sqrt[4]{РВ \times РК \times КПЛ \times КА}, \quad (2)$$

де, РВ – рентабельність виробництва; РК – рентабельність капіталу; КПЛ – коефіцієнт поточної ліквідності; КА – коефіцієнт автономії.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника основного потенціалу підприємств аграрного сектору економіки (ОПП) має такий вигляд:

$$ОПП = \sqrt{ВПП \times ФПП}, \quad (3)$$

де, ВПП – виробничий потенціал підприємства; ФПП – фінансовий потенціал підприємства.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника техніко-технологічного потенціалу підприємства (ТТПП) має вигляд:

$$ТТПП = \sqrt[3]{КПОЗ \times ПП \times ЧП}, \quad (4)$$

де, КПОЗ – коефіцієнт придатності основних засобів; ПП – продуктивність праці; ЧП – чистий прибуток.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника організаційного потенціалу підприємства (ОП) має такий вигляд:

$$ОП = \sqrt{АВ / КПК}, \quad (5)$$

де, ОП – організаційний потенціал підприємства; АВ – адміністративні витрати; КПК – коефіцієнт плинності кадрів.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника трудового потенціалу підприємства (ТПП) має вигляд:

$$ТПП = \sqrt[3]{РЧПОФОП \times ЧФОПСВ \times РВОФОП}, \quad (6)$$

де, РЧПОФОП – розмір чистого прибутку на одиницю фонду оплати праці; ЧФОПСВ – частка фонду оплати праці в сукупних витратах; ЧФОПСВ – розмір виручки від реалізації на одиницю оплати праці.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника забезпечуючого потенціалу підприємств (ЗПП) аграрного сектору економіки має вигляд:

$$ЗПП = \sqrt[3]{ТТПП \times ОП \times ТПП}. \quad (7)$$

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника збутового потенціалу підприємства (ЗБПП) має такий вигляд:

$$ЗБПП = \sqrt[3]{ЧДРП \times ВЗВЧДРП \times РП}, \quad (8)$$

де, ЧДРП – чистий дохід від реалізації продукції; ВЗВЧДРП – витрати на збут у відношенні до чистого доходу від реалізації продукції; РП – рентабельність продажів.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника інноваційного потенціалу підприємства (ІПП) має вигляд:

$$ІПП = \sqrt[3]{ІІТ \times ІІІТ \times ЧІІТЗОІ}, \quad (9)$$

де, ІІТ – інвестиції в інноваційні технології; ІІІТ – індекс інвестицій в інноваційні технології; ЧІІТЗОІ – частка інвестицій в інноваційні технології у загальному обсязі інвестицій.

Мультиплікативна модель визначення інтегрального показника ринкового потенціалу підприємств аграрного сектору економіки має вигляд

$$РПП = \sqrt{ЗБПП \times ІПП}. \quad (10)$$

Мультиплікативна модель (формула) визначення інтегрального потенціалу підприємств аграрного сектору економіки (ІнтегрПП) може мати такий вигляд:

1) якщо її (модель інтегрального потенціалу) визначати через використання інтегральних показників функціональних потенціалів

$$ІнтегрПП = \sqrt[3]{ОПП \times ЗПП \times РПП}; \quad (11)$$

2) якщо її визначати шляхом використання інтегральних показників структурних потенціалів (складових загального потенціалу підприємства)

$$ІнтегрПП = \sqrt{ВПП \times ФПП} \times \sqrt[3]{ТТПП \times ОП \times ТПП} \times \sqrt{ЗБПП \times ІПП}; \quad (12)$$

3) якщо її визначати за допомогою показників оцінки структурних потенціалів підприємства

$$ІнтегрПП = \sqrt[3]{СВОЗ \times СП \times ФВ} \times \sqrt{РВ \times РК \times КПЛ \times КА} \times \sqrt[3]{КПОЗ \times ПП \times ЧП} \times \sqrt{АВ / КПК} \times \sqrt[3]{РЧПОФОП \times ЧФОПСВ \times РВОФОП} \times \sqrt[3]{ЧДРП \times ВЗВЧДРП \times РП} \times \sqrt[3]{ІІТ \times ІІІТ \times ЧІІТЗОІ} \quad (13)$$

Побудова системи мультиплікативних моделей визначення інтегральних показників (індексів) структурних і функціональних потенціалів, а також загального потенціалу підприємства надає можливість перейти до практичного оцінювання потреби в розвитку потенціалу підприємства.

Висновки. Запропонований теоретико-методичний підхід до оцінювання потенціалу підприємства:

- 1) забезпечує можливість надавати кількісні і якісні характеристики потенціалів підприємств агропромислового сектору економіки, необхідні і достатні для оцінки подальшого розвитку потенціалів цих підприємств;
- 2) дозволяє оцінювати наявні негативні аспекти в діяльності підприємств, усунення яких сприятиме подальшому розвитку їх потенціалів;
- 3) надає інструменти для розрахунку (визначення) інтегральних показників потенціалів усіх рівнів (структурних потенціалів, функціональних потенціалів, загального потенціалу підприємства).

Список використаної літератури:

1. Ареф'єва О.В., Андрієнко М.М., Кравченко О.Р. Управління фінансовим потенціалом підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Випуск № 18. С. 252–256.
2. Ареф'єва О.В., Годун В.І. Стратегізація підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку транспортних послуг. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-113>
3. Ареф'єва О.В., Побережна З.М. Інтелектуалізація управління холістичним розвитком бізнес-процесів підприємства. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design. Series: Economic sciences*. 2019. № 5 (139). С. 78–92. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2019.5.8>
4. Ареф'єв С.О. Генезис антикризового управління використанням потенціалу підприємства. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі: Монографія. За ред. Ареф'євої О.В. Київ : ФОП Маслаков, 2019. 342 с. (С. 14–21).
5. Герєга О.В. Управління потенціалом фінансово-економічної стійкості торговельних підприємств. Дисертація. Львів, 2021. 232 с.

6. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/sg_reg/pp/arh_pp_sg_u.html
7. Євдокимов Ф.І., Лисяков В.П. Оцінка техніко-технологічного потенціалу. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url>
8. Ковальчук А.М., Карпенко І.О. Особливості формування економічного потенціалу підприємства із позицій його іміджу в умовах адаптації до змін. – Бізнес Інформ, с. 287–293. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=MBKInTEAAAAAJ&citation_for_view=MBKInTEAAAAAJ:Zph67rFs4hoC
9. Плікус І.Й. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація. *Фінанси інституційних секторів економіки. – Фінанси України*. 2012. № 7. С. 91–105.
10. Пилецька С.Т., Ткаченко Є.В. Інноваційний потенціал підприємства в системі антикризового управління. *Облік і фінанси*. 2020. № 1 (87). С. 178–184.
11. «ТОВ КЕРНЕЛ-ТРЕЙД». Фінансова звітність за 2020–2023 роки. URL: https://clarity-project.info/edr/31454383/finances?current_year=2023
12. ПРАТ «ЗЕРНОПРОДУКТ МХП». Фінансова звітність за 2020–2023 роки. URL: https://clarity-project.info/edr/32547211/finances?current_year=2023#google
13. «ТОВ НІБУЛОН». Фінансова звітність за 2020–2023 роки. URL: https://clarity-project.info/edr/14291113/finances?current_year=2023#google_vignette
14. «ТОВ «АСТАРТА». Фінансова звітність за 2020–2023 роки. URL: https://clarity-project.info/edr/32778950/finances#google_vignette
15. «ТзОВ Волинь-зерно-продукт». Фінансова звітність за 2020–2023 роки. URL: https://clarity-project.info/edr/31496816/quarterly-finances?current_year=2022¤t_month=6#google_vignette

References:

1. Arefieva O.V., Andrienko M.M., Kravchenko O.R. (2018). Management of the financial potential of the enterprise. *Economy and society*. Issue 18. P. 252–256.
2. Arefieva O.V., Godun V.I. (2023). Strategizing for increasing the competitiveness of the enterprise in the transport services market. *Economy and society*. Issue 23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-113>
3. Arefieva O.V., Poberezhna Z.M. Intellectualization of management of the holistic development of business processes of the enterprise. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design. Series: Economic sciences*. No. 5 (139). P. 78–92. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2019.5.8>
4. Arefiev S.O. (2019). Genesis of anti-crisis management using the potential of the enterprise. Competitiveness of enterprises in the international digital space: Monograph. Edited by Arefieva O.V. Kyiv: FOP Maslakov. 342 p. (pp. 14–21).
5. Gerega O.V. (2021). Management of the potential of financial and economic stability of commercial enterprises. Dissertation. Lviv, 232 p.
6. State Statistics Service of Ukraine. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/sg_reg/pp/arh_pp_sg_u.html
7. Yevdokimov F.I., Lysyakov V.P. Assessment of technical and technological potential. Available at: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url>
8. Kovalchuk A.M., Karpenko I.O. Peculiarities of formation of economic potential of the enterprise from the position of its image in conditions of adaptation to changes. *Business Inform*, pp. 287–293. Available at: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=MBKInTEAAAAAJ&citation_for_view=MBKInTEAAAAAJ:Zph67rFs4hoC
9. Pliukus I.Y. (2012). The potential of the enterprise, its assessment and transformation: economic and accounting interpretation. *Finance of institutional sectors of the economy. Finance of Ukraine*. No. 7, p. 1–15.
10. Piletska S.T., Tkachenko E.V. (2020). Innovative potential of the enterprise in the system of anti-crisis management. *Accounting and Finance*, No. 1 (87), p. 178–184.
11. “KERNEL-TRADE LLC”. Financial statements for 2020–2023. URL: https://clarity-project.info/edr/31454383/finances?current_year=2023
12. “PRAT “ZERNOPRODUKT MHP”. Financial statements for 2020–2023. URL: https://clarity-project.info/edr/32547211/finances?current_year=2023#google
13. “NIBULON LLC”. Financial statements for 2020–2023. URL: https://clarity-project.info/edr/14291113/finances?current_year=2023#google_vignette
14. “ASTARTA LLC”. Financial statements for 2020–2023. URL: https://clarity-project.info/edr/32778950/finances#google_vignette
15. “Volyn-Zerno-Produkt LLC”. Financial statements for 2020–2023. URL: https://clarity-project.info/edr/31496816/quarterly-finances?current_year=2022¤t_month=6#google_vignette

Dmytro Onopriienko, Postgraduate Student, State University “Kyiv Aviation Institute”

THEORETICAL-METHODICAL APPROACH TO THE ASSESSMENT OF THE POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

The article reveals the essence and content of the theoretical and methodological approach to assessing the potential of enterprises in the agricultural sector of the economy in the conditions of a circular economy. The author has developed a model for assessing the general potential of the enterprise. Its structural components are determined according to the principle of hierarchy. The lower level consists of the structural potentials of the enterprise: production potential; financial potential; technical and technological potential; labor potential; organizational potential; sales potential; innovation potential. Separate structural potentials form medium-level potentials – the main potential, the service potential and the market potential,

which, respectively, form the integral (general) potential of the enterprise. As a component of the model for assessing the potential of the enterprise, the author proposed a system of indicators that characterize the state of the structural elements of the potential. An analysis of their dynamics in 2019–2023 was carried out, according to the results of which a comparative characteristic of the potentials of the studied enterprises for the specified period was provided. The analysis showed that the vast majority of indicators characterizing the potential of the studied enterprises of the agricultural sector of the economy in the specified period were at a sufficiently high level. To a lesser extent, this applies to the company “Nibulon”, which suffered most from the consequences of the aggression of the Russian Federation. The existing negative aspects in the activities of other enterprises were also studied, the elimination of which will contribute to the further development of their potential. It was concluded that market potential plays a decisive role in the functioning and development of the integral potential of the enterprise, since it ultimately ensures the effectiveness of its implementation. The author proposed a mathematical apparatus for determining integral indicators of the structural, functional and general potential of an enterprise, which provides the opportunity to provide quantitative and qualitative characteristics of the potential of enterprises in the agro-industrial sector of the economy, necessary for assessing their further development.

Keywords: *enterprise potential, enterprise structural potential, enterprise functional potential, enterprise integral potential, enterprise potential assessment indicators.*

Дата надходження до редакції: 04.11.2024 р.